

měsíc například řeší, zda půjde za živou kulturou, nebo si místo toho koupí třeba knížky. Na obojí plat nestačí.

„Kdybych měl o deset tisíc více, byl bych navýsosť spokojený,“ dodává Junášek. Do stávkový za tento cíl se ale přesto minulý týden nezapořil. Krátce před jejím vyhlášením poslal kolegům dopis, ve kterém shrnul svoje argumenty. Vypíchl v něm, že se chystají stávkovat proti krokům politiků v čele s premiérem Andrejem Babišem, kteří mají „velmi diskutabilní morální kredit k tomu, aby reprezentovali naši zemi a řídili ji“. Místo protestu proti lžím a dezinformacím premiéra či prezidenta jde ale v učitelské stávce jen o procenta přířavku, což, jak říká Junášek, je špatně.

„Je mi stydno před našimi studenty, kteří leckdy projevují daleko vyšší stupeň morálky a občanské uvědomělosti než my, jejich učitelé. Snažíme se z našich studentů vychovat mravní a intelektuální elitu národa, ale jak je k tomu můžeme popostrčit, jakými vzory jim můžeme být, když ve stěžejních otázkách svobody, demokracie, lidských práv a základních hodnot evropské civilizace zbaběle mlčíme a jsme schopni vyjít do ulic, jen když se nám jedná o naše platy,“ vysvětluje Junášek. „Chci tím říct, že za takové věci by se mělo bojovat především, protože

Bud' divadlo, nebo nová kniha. Na oboje měsíční plat nestačí.

to, jak je nyní nahlíženo na učitele, včetně výše jejich platů, je jen jeden z důsledků morálního rozkladu naší společnosti, kterému v současnosti pouze mlčky přihlížíme. A pokud se toto nezmění, žádné přidávání procent nás nevrátí na cestu zpět mezi vyspělé demokracie.“

Junášek tvrdí, že ke stávce – na jeho škole se do ní zapojila polovina učitelů – by se přidal, kdyby upozorňovala na hlubší selhání politické elity, na její šíření nenávisti, spolupráci s extremisty a totalitárními režimy. „To jako učitelé neděláme, když jde o debatu se studenty o politice, o tom, v jaké zemi chtějí žít, většinou se do toho nezapojujeme. Když u nás na škole udělali studenti setkání k akcím Milionu chviliek pro demokracii, společně demonstrovali, skoro nikdo z kolegů za nimi nepřišel. Nechci, aby někdo s nimi stávkoval, ale aby se s nimi bavil, co si myslí, polemizoval s nimi, rozvíjel je,“ upozorňuje Junášek.

Apatickým přístupem nevedou učitelé podle Junáška studenty ke kritickému myšlení. „Umožňují tak, aby se stali uchopitelnými terči pro různé populisty,“ uvádí Junášek. „Se studenty se snažím o těchto věcech mluvit. V případě stávkový jsem jim řekl, proč jsem se jí neúčastnil, a zdůraznil jim, že svůj vlastní názor si musí udělat sami a že právě to je demokracie. Snad se mi aspoň v některých podařilo zasít zrnko odvahy k tomu mít vlastní názor. A až jednou půjdou k volbám, nezvolí si třeba za své politické představitele zloděje, podvodníky, demagogy ani extremisty, ale skutečné politiky, kteří budou sami vědět, jak důležité učitelské povolání pro každou společnost je a jak by mělo být odměňováno.“ ●

Pořád je co dohánět

Proč by učitelé měli brát přes 50 tisíc a proč se jen tak nedočkají

JIRÍ NÁDOBA

Stávka, při níž minulou středu zrušilo nebo omezilo provoz na tři tisíce škol, prozatím nemá žádný bezprostřední efekt. Stávkující učitelé žádali mimo jiné zvýšení platů o dříve avizovaných 15 procent, vláda dál počítá s deseti a další zvýšení slibuje rok poté. Nic se nemění ani na způsobu rozdělování peněz, se kterým odbory nesouhlasí.

Ministr školství Robert Plaga protest odbyl s tím, že naplno šla do stávkový jen menší část škol a že reagovat není třeba. Na druhou stranu uznal, že frustraci učitelů „vnímá“, že pro ně má vzhledem k dlouhodobému podfinancování pochopení a že se bude snažit nízké platy dál řešit.

Čísla – ať už ta vládní nebo z nezávislých studií – jednoznačně ukazují, že Česko má v odměňování učitelů co dohánět.

Není diplom jako diplom

„Z posledního místa jsme se nijak zásadně neposunuli,“ prohlašuje k mezinárodním tabulkám učitelských platů jejich zřejmě největší tuzemský znalec, výkonný ředitel institutu IDEA a autor několika studií na toto téma, ekonom Daniel Münich.

Tu poslední uvádí grafem, který podle něj situaci vystihuje nejlépe. Vychází z dat OECD, sdružující 34 nejbohatších zemí světa, a Česko v něm opravdu zaujímá úplně poslední místo. Graf ukazuje, kolik berou učitelé v porovnání s jinými vysokoškoláky v dané zemi, což umožňuje elegantně očistit data od měnových kurzů a rozdílů v životní úrovni napříč světem. Jde zkrátka o to, jak si učitelé vedou v rámci svojí země. V Česku skončili učitelé vůči vysokoškolákům jen na 61 procentech, daleko za průměrem OECD, ale třeba i za Polskem nebo Slovenskem.

Data vycházejí z posledních srovnatelných čísel za rok 2017. Mezitím se v Česku platy učitelů začaly zvedat, přidává se ale i jinde. Proto – pokud se jako základní vodítko bere plat učitelů vůči jiným vysokoškolákům – žádné radikální zlepšení podle Münicha nenastává. Ve zdejších poměrech navíc situaci zhoršuje fakt, že platy učitelů se kvůli šetření po finanční krizi před deseti lety vůči průměrné mzdě propadly a teprve nyní se v tomto relativním srovnání dostávají na předkrizovou úroveň. Aby se Česko dostalo k nor-

málu, kdy kantoři nebudou doma mezi vysokoškoláky v podřadné roli, museli by brát už teď kolem 55 tisíc. „A to je teprve průměr, nikoli země jako Německo nebo Finsko, ze kterých bychom si měli vzít příklad,“ upozorňuje Mních s důrazem na fakt, že ani zdaleka nejde o to dohnat plat německých nebo finských učitelů v absolutní výši v eurech, ale jen o to, aby učitelská profese mohla v tuzemských poměrech konkurovat jiným oborům s vysokoškolskou kvalifikací. Zároveň podle něj platí, že z mezinárodních studií nelze vyčíst žádný objektivní důvod, proč by zdejší pedagogové měli brát méně – třeba kvůli tomu, že by jich bylo neobvykle moc, trávili práci kratší dobu nebo měli horší výsledky.

Živý příklad nemáme

Ministerstvo školství operuje se statistikou, podle které má letošní plat pedagogů na základních a středních školách po započtení všech odměn činit v průměru 38 231 korun hrubého. Odbory i řadoví učitelé toto číslo často zpochybňují jako statistický klam, který s realitou nemá nic společného. Státní tarifní tabulka pro dvanáctou platovou třídu, kam jsou učitelé zařazeni, letos určuje rozmezí 26 020–33 930 korun. Umístění v tomto intervalu závisí na počtu odučených let, na maximum je nárok až po 32 letech praxe. Najít v terénu živého učitele s ministerským průměrem 38 231 korun, tedy vysoko nad tarifní tabulkou, skutečně není jednoduché. Výzvu pomoci s hledáním někoho takového nepřijalo minulý týden ani ministerstvo s odůvodněním, že sbírá jen souhrnné údaje, a ne individuální data.

Nelze ale říct ani to, že ministerstvo fabuluje. Rozpor mezi průměrem, se kterým se během stávků oháněl Plaga, a tarifními tabulkami spočívá v tom, že do skutečných příjmů

Ministerstvo se svými čísly nelže. Ale je za nimi hodně statistického cvičení.

kromě tarifů vstupují ještě další položky. Nejde jen o příplatky za třídnictví nebo osobní ohodnocení. Šikovní ředitelé dokážou přilepšit učitelům zapojením škol do programů dotovaných z evropských fondů, třeba v Praze se platy kvůli vysoké konkurenci jiných dobře placených míst mírně vylepšují z obecního rozpočtu. Úspěšné školy si mohou vypomoci i díky dnešnímu systému financování, kdy přiděl peněz od státu závisí na počtu žáků, a ředitelé pak mají jistou volnost, jak peníze rozdělit. Pokud zvládnou výuku v menším počtu lidí, což vzhledem k nedostatku pracovních sil bývá ve velkých městech nutnost, lze platy takto vylepšit. Průměr vypadá lépe také proto, že mezi „pedagogické pracovníky“ vstupují i učitelé na soukromých školách nebo ředitelé. Se statistikou hodně hýbe i vysoký věk učitelů. Platy ve školství sice s přibývajícím věkem nerostou nijak závratně, starších učitelů je ale pořád dost na to, aby průměr vytáhli vzhůru, daleko mimo to, co na výplatních páskách najdou mladší učitelé.

Do voleb 45 tisíc

Z reálných dat, která jsou k dispozici za první polovinu roku, se ministerský příslib 38 231 korun nejvíce jako něco nespelnitelného. Mních přepočítává svoje tabulky každý rok a data bere ze skutečných účetních výkazů, sbíraných už roky napříč republikou v rámci speciálního šetření firmy Trexima. „Nejde o statistický vzorek, ale o skutečné výkazy téměř všech škol v zemi. Ta data jsou nezpochybnitelná,“ uvádí Mních v reakci na pochyby učitelů, zda ministerstvo statistiky nelakuje narůžovo. Z dat Treximy vychází, že průměrný plat učitelů na druhém stupni za letošní první pololetí činil 37 902 korun, o 11 procent víc než za stejné období loni. Vláda slíbila 15 procent, část

ZDROJ: OECD, IDEA

ale dala do kolonky na osobní ohodnocení, která může přijít ke slovu až ke konci roku.

Otázkou je, co se bude dít dál. Růst má podle Plagy pokračovat tak, aby se průměr příští rok zvedl z 38 231 na 42 054 korun a další rok na 45 342 korun. To v ministerských tabulkách přesně odpovídá 150 procentům průměru z roku 2017, jak slibuje vládní program. V rozpočtu na příští rok je proto na učitelské platy o 11 miliard navíc, dalších 11 miliard má prý Plaga slíbeno pro rok 2021, kdy se konají volby, takže není moc pravděpodobné, že by vláda právě v tomto roce chtěla svůj slib zrušit.

Šéf školských odborů František Dobšík namítá, že ministr tato čísla začal zkrášlovat tím, že do nich započítává i peníze na sociální odvody, že ještě v létě sliboval navíc 15 místo deseti procent, dále že nikdy pořádně nevysvětlil, jak s odměňováním zamíchá v lednu spouštěná reforma financování, a hlavně že slibované zvýšení platů ze 100 na 150 procent v letech 2017–2021 není vzhledem k výkonu ekonomiky zase takový milodar. Podle vládních prognóz má průměrná mzda v celé zemi ve stejném období stoupnout o 30 procent, ceny o deset procent, takže reálné dohánění není nijak velké. „Atraktivitu profese učitele to nelepší, podle nás to chce větší dynamiku,“ míní Dobšík.

Pokud by učitelské platy dál rostly o deset procent každý rok, v úvodu zmíněná propast vůči vysokoškolákům by se podle Münicha mohla zacelit na úroveň průměru OECD kolem roku 2025. Podmínkou ale je, že růst mezd ve zbytku ekonomiky zpomalí, aby přidávání učitelům bylo skutečně nad rámec normálu, a hlavně že chuť a prostor pro přidávání vydrží. Nic za rok 2021 zatím jisté není. Situace se naopak někde může zhoršit už příští rok, pokud se naplní to, čeho se někteří ředitelé obávají v souvislosti s reformou financování školství. Ta ruší rozdělování peněz podle počtu žáků a tím i již zmíněnou volnost ředitelů mít sbor složený z menšího počtu lépe placených lidí. Podle Dobšíka hrozí, že stát použije tyto rezervy na dorovnání platových rozdílů napříč regiony a mezi různými typy škol. Jinými slovy že ne všichni dostanou to, co Plaga slibuje v televizi. I proto se odboráři při obhajování stávky zamotali do technicistní debaty o tom, jak velká část z navýšeného platového balíku má jít do tarifních tabulek, za něž stát ručí. Nakonec to má být jen osm procent. Zbytek do slibovaných deseti procent vláda chce poslat do škol přes kraje, ale nikdo přesně neví, kam doputují.

Plaga se hájí tím, že učitelé byli roky opomíjeni a že ne vše lze dohnat hned. Politickou nečinnost potvrzuje i Münich a vyjmenovává pro ni sérii důvodů: například fakt, že veřejnost je vůči významu vzdělanosti apatická, odbory jsou slabé, učitelé ukázněni, a vlády tím pádem roky nebraly jejich požadavky vážně s výjimkou posledních let, kdy státu pomohl růst ekonomiky. To se ale může brzy změnit, stejně jako ochota veřejnosti učitelům fandit, která – jak ukázala stávka – už nyní pokulhává. „Zdejší společnost dává přednost krátkodobým zájmům, jako jsou například důchody, což se bude do budoucna se stárnutím populace jen zhoršovat,“ obává se Münich. ●

Zuzana Cihelková

Dělat věci jinak

Zuzana Cihelková sebe sama označuje za rebelku, která bojuje se zkorumpovaným systémem zdejšího školství. Mladá pražská učitelka pedagogickou profesi už dvakrát raději opustila, protože jí vadilo, že její nadřízení odmítali a nechápali její alternativní učební metody. Cihelková je vystudovaná inženýrka ekonomie a kromě učitelství si v životě vyzkoušela i daleko lépe placené manažerské pozice, vždy se ale nakonec vrátila zpátky k učení. „Ten systém mě vždycky zničí, ale pokaždé se zase vrátím, protože mě to s dětmi prostě strašně baví. Stačí mi být s nimi deset minut a jsem spokojená,“ říká tmavovlasá třicátnice.

Momentálně Cihelková učí čtvrtáky na základní škole na Nerdově náměstí v Praze 4-Podolí, kde svým malým svěřencům vysvětluje všechno od prvouky přes češtinu až po matematiku. I na svém aktuálním pracovišti už však narazila. „S dětmi ráda diskutuji nebo se snažím nějak probudit jejich zvědavost. Využívám radši formy alternativních metod, než abych pořád dokola jenom jela úlohy v učebnicích, jako to dělá většina kolegů,“ říká učitelka. Naposledy se střetla s vedením školy kvůli banalitě: zjistilo se, že v hodině čtení si děti spolu s učitelkou chystají čaj do termohrnčků, což se prý dětem moc líbilo. Takzvané čajíčkování však vadilo vedení, podle kterého byl nápad v rozporu s hygienickými a bezpečnostními pravidly. „Rodiče se za mě tehdy postavili, jsou za tyhle aktivity moc rádi. Když se od nich dozvím, že se děti na moje hodiny těší, tak to nemůže být lepší pocit,“ říká Cihelková.

Učitelé, jako je ona, kteří se snaží dělat věci jinak, jsou podle ní na škole ve výrazné menšině. Když se na začátku minulého týdne učitelský sbor rozhodoval, zda se přidat ke stávce, většině kantorů se do protestu moc nechtělo. Skupina učitelů, mezi nimiž byla i Cihelková, ale nakonec přesvědčila většinu, aby se k protestu připojila. Nicméně všem pedagogům vadilo, že odboráři své požadavky zformulovali neobratně, čímž učitele v očích veřejnosti spíše poškodili. „Ten důvod stávky měl být vznešenější než nějaké handrkování o procentech v tarifech. Měl se uvést důvod, že nebylo dodrženo slíbené 15procentní zvýšení platů. Nakonec jsme se ale shodli, že kdy jindy už máme vyjádřit svůj názor, když ne teď,“ popisuje poradou s kolegy Cihelková.

Se svým platem 32 tisíc hrubého za měsíc prý vyjde Cihelková jen tak tak. Za nájem bytu zaplatí 13 tisíc, navíc se sama